

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สำหรับนักเรียนประถมศึกษา

Guidelines of Organizing Learning to Enhance Media Literacy Skill for Elementary Students

จิตรวรรณ ลัญจวรรณะกร

Chattrawan Lanchwathanakorn

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การสังเคราะห์เอกสาร ระยะที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน และสังเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านผู้สอน ประกอบด้วย 1.1) ด้านความรู้ จำนวน 28 ข้อ 1.2) ด้านทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 23 ข้อ

* สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย;
Division of Elementary Education, Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,
Chulalongkorn University

รับต้นฉบับ 10 ตุลาคม 2561 ปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ 23 พฤศจิกายน 2561

รับลงตีพิมพ์ 1 ธันวาคม 2561

และ 1.3) ด้านคุณลักษณะ/เจตคติ จำนวน 9 ข้อ 2) ด้านผู้เรียน ประกอบด้วย 2.1) ด้านบทบาทของผู้เรียน จำนวน 23 ข้อ และ 2.2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่รู้เท่าทันสื่อ แบ่งออกเป็น 2 ช่วงชั้น คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 3) ด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3.1) วัตถุประสงค์/เป้าหมาย/ลักษณะการจัดการเรียนการสอน จำนวน 8 ข้อ 3.2) ขอบเขตเนื้อหา ในด้านความรู้ ทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียน และคุณลักษณะและเจตคติ 3.3) วิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอน จำนวน 6 ข้อ และ 3.4) การประเมินการเรียนการสอน จำนวน 9 ข้อ และ 4) ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 15 ข้อ

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ, นักเรียนประถมศึกษา

Abstract

This study focused on the development of media literacy learning organization guidelines to enhance media literacy for elementary school children. The investigation was divided into 3 steps: 1) related document synthesis, 2) examining 30 elementary teachers' viewpoints on conducting media literacy instruction for elementary students using questionnaires, and 3) development of media literacy learning guidelines through focus group discussion to gather opinions and recommendations from 5 experts. The results indicated that the media literacy instruction guidelines were consisted of 4 components: 1) teaching staff comprising 28 items of their knowledge, 23 items of their learning activities arrangement skills, and 9 items of their personality and attitude; 2) learners consisting of 23 items of their learning roles, and desirable attributes of two groups of elementary students Grade 1 to 3, and 4 to 6.; 3) media literacy instructional operations comprising 8 items of goals and objectives, and instruction styles, content scopes and vital skills of the learners and their characteristics and attitude, 6 items of instruction models, and 9 items of learning evaluation; and 4) 15 items of media literacy learning environment.

Keyword: Media Literacy Skill, Elementary Students

บทนำ

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy) ถือเป็นทักษะสำคัญจำเป็นสำหรับบุคคลทุกช่วงวัยที่มีความเกี่ยวข้องกับสื่อทั้งสื่อในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคดิจิทัล ในอดีตการรู้หนังสือ (literacy) เน้นที่ความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นในการศึกษาเรียนรู้ ประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิต แต่เมื่อเทคโนโลยีสารสนเทศได้รับการพัฒนามาจนถึงยุคดิจิทัล สื่อมีความหลากหลายมากกว่าเพียงแค่สื่อสิ่งพิมพ์ ความสามารถในการอ่านสื่อรูปแบบต่างๆ จึงกลายมาเป็นทักษะสำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21

การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการรู้จักและเข้าใจสื่อรูปแบบต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในด้านผู้แต่ง/ผู้สร้างสื่อ กลุ่มเป้าหมายที่รับสื่อ และวัตถุประสงค์ของสื่อ โดยต้องมีทักษะในการเข้าถึงและวิเคราะห์ข้อมูล การสร้าง/พัฒนาสื่อ การสะท้อนคิดเกี่ยวกับแง่มุมของเนื้อหาและจุดประสงค์ในการนำเสนอสื่อ และการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสื่อที่ตนพัฒนาขึ้นหรือร่วมแก้ปัญหาสื่อที่เกิดขึ้นในสังคม นอกจากนี้ ผู้ที่รู้เท่าทันสื่อยังมีความสามารถป้องกันตนเองจากการถูกงูจูงใจจากเนื้อหาของสื่อ สามารถวิเคราะห์เนื้อหาของสื่ออย่างมีวิจารณญาณ ไม่หลงเชื่อเนื้อหาที่ได้อ่าน ได้ยิน ได้ฟัง แต่สามารถคิด วิเคราะห์ สงสัย และรู้จักตั้งคำถามเพื่อพิจารณาไตร่ตรองความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ (Internet Foundation for The Development of Thailand, n.d.; Buckingham, 2001; UNESCO, 2008) ผู้ที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์สื่อได้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถทำความเข้าใจสารที่มีความซับซ้อนที่รับจากโทรทัศน์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ แผ่นพับ วิดีโอเกม เพลง และสื่อรูปแบบอื่นๆ ได้ ซึ่งการรู้เท่าทันสื่อนี้เป็นทักษะที่ได้รับการบรรจุในมาตรฐานการศึกษาในวิชาต่างๆ ในหลากหลายประเทศทั้งวิชาเกี่ยวกับภาษา สังคมศึกษา สุขศึกษา วิทยาศาสตร์ และวิชาอื่นๆ โดยนักการศึกษาหลายท่านระบุว่า การรู้เท่าทันสื่อเป็นวิธีการที่มีประสิทธิผลในการช่วยให้บุคคลได้ใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณในประเด็นต่างๆ

จากสถานการณ์การใช้สื่อในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลทุกช่วงวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคสื่อที่มีประสบการณ์และวุฒิภาวะในการคิดไตร่ตรองน้อย ส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนในช่วง พ.ศ.2560-2564 ที่ให้ความสำคัญ

กับการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพ ใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่ดี มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ ที่สามารถปรับตัวเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของ บริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและมีส่วนร่วมในการพัฒนา สังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศ ชาติในอนาคต (Board of Department of Children and Youth, 2007)

แนวทางที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อประการหนึ่งที่สำคัญ คือ “การให้การศึกษาเรื่องสื่อ” (Media Education) หรือ การส่งเสริมให้เกิด “การรู้เท่าทันสื่อ” ให้กับผู้บริโภคสื่อ (Strasburger, Wilson & Jordan, 2009) ซึ่งนักวิชาการ ทางการสื่อสาร นักการศึกษา นักบรรณารักษ์และเครือข่าย พ่อแม่ ผู้ปกครองต่างเห็นพ้องต้อง กันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสอน “การรู้เท่าทันสื่อ” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการป้องกันและ แก้ปัญหาอิทธิพลและผลกระทบทางลบของสื่อ (Martens, 2010) แนวทางดังกล่าวจะช่วย ให้ผู้บริโภคสื่อมีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ และเป็น พลเมืองเชิงรุกที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนา สื่อที่เสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมด้วยวิธีการต่าง ๆ และสามารถกำกับควบคุมสื่อให้มีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของคนในสังคมต่อไปได้

การให้การศึกษาเรื่องสื่อหรือสื่อศึกษาเป็นกระบวนการการสอนและการเรียนรู้ เกี่ยวกับสื่อ ขณะที่การรู้เท่าทันสื่อเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ซึ่งการให้ความรู้เรื่องสื่อ สำหรับเด็กนั้นไม่เพียงแต่เน้นให้เด็กรู้เท่าทันสื่อในแง่มุมมองบริโภคสื่อเท่านั้น แต่ยังมุ่งให้ เป็นผู้ผลิตสื่อที่มีคุณภาพอีกด้วย โดยสื่อศึกษามีเป้าหมายเพื่อพัฒนาความเข้าใจอย่างมี วิจารณญาณและการมีส่วนร่วมเชิงรุก อันจะช่วยให้เด็กสามารถที่จะตีความและตัดสินใจ บนฐานของข้อมูล ในฐานะผู้บริโภคสื่อ และทำให้เด็กเป็นผู้ผลิตสื่อตามสิทธิที่เด็กพึงมี การจัดการศึกษาเรื่องสื่อจึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถของเด็กให้เป็นทั้งผู้มี วิจารณญาณและมีความสามารถในการสร้างสรรค์ (Buckingham, 2003) การให้ความรู้ เรื่องสื่อในปัจจุบันพบว่า ส่วนหนึ่งเป็นกิจกรรมที่หน่วยงานเอกชนต่างๆ สนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการสร้างความรู้เรื่องการรู้เท่าทันสื่อให้แก่เด็กและเยาวชน อย่างไรก็ตาม บทบาทสำคัญ ในการให้ความรู้และพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะ และเจตคติหรือ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่สังคมต้องการนั้น นอกจากสถาบันหลักเช่นครอบครัวแล้ว

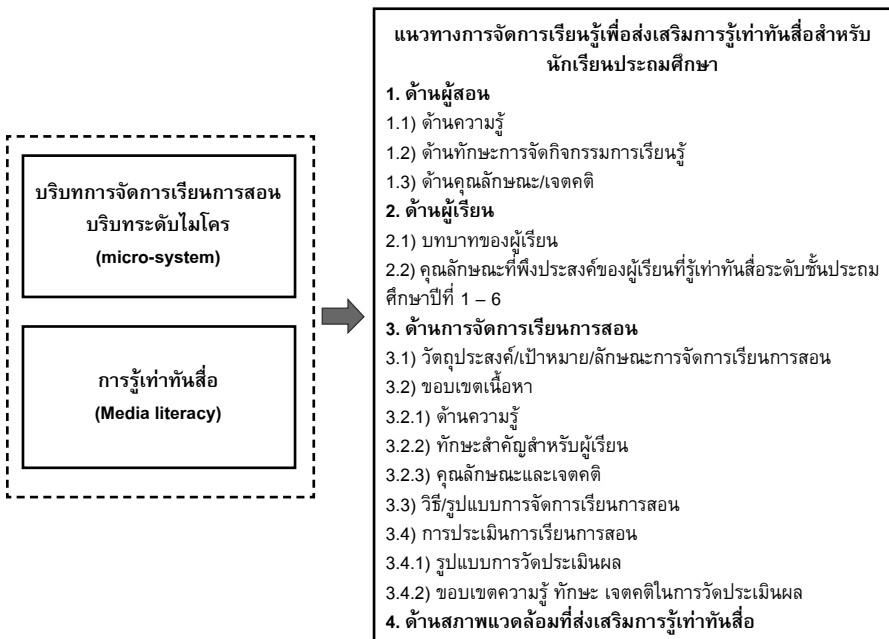
โรงเรียนนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในลำดับแรกๆ ในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เพื่อเป็นพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ ในสังคมได้สอดคล้องกับที่ Bigging, n.d. (ม.ป.ป. อ้างถึงใน Internet Foundation for the Development of Thailand, n.d.) กล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับสื่อเพื่อนำไปสู่การรู้เท่าทันสื่อจะอยู่นอกระบบโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับองค์กรที่ทำงานรณรงค์ด้านสื่อให้มีคุณภาพ แต่ยังไม่ได้บรรจุอยู่ในวาระแห่งชาติหรือมีผู้เกี่ยวข้องให้ความสนใจจริงจัง ประชาชนในสังคมควรมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาเกี่ยวกับสื่อทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะเด็กๆ ผู้ปกครอง และครู แท้ที่จริงแล้ว การศึกษาเกี่ยวกับสื่อควรจะเริ่มตั้งแต่วัยระดับโรงเรียน เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชน โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะปกป้องผู้เยาว์ให้พ้นจากอิทธิพลของสื่อ แม้ในบางประเทศอาจจะมีหลักสูตรให้การศึกษากับสื่อในโรงเรียน แต่ก็อยู่ในลักษณะของวิชาเลือกมากกว่าจะเป็นวิชาบังคับ หรือขึ้นอยู่กับครูว่าจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของประเด็นนี้หรือไม่

การสอดแทรกเนื้อหาการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อเข้าไปในหลักสูตรนั้น เป้าหมายสำคัญในการสร้างให้เกิดประชาสังคมในวัฒนธรรมการบริโภคสื่อเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณา ซึ่งจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีวิจารณญาณและเป็นอิสระจากอำนาจของสื่อ (Masterman, 1993) เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ในอนาคต ที่กระบวนการเรียนรู้จะเปลี่ยนแปลงไปและผู้เรียนจะกลายเป็นผู้นำเชิงรุกที่สามารถกำหนดจังหวะการเรียนรู้และวิธีการในการเรียนรู้ของตนเอง รวมทั้งปริมาณความรู้ที่ตนเองต้องการได้ เพื่อให้นักเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นช่วงวัยที่เริ่มเปิดรับและบริโภคสื่อที่หลากหลายมากขึ้น มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับนักเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรับบทบาทในการเป็นทั้งผู้บริโภคและผู้สร้างสรรค์สื่อที่มีประสิทธิภาพตั้งแต่ในระดับชั้นประถมศึกษา อันจะส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำอธิบายกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตในการศึกษาโดยยึดตามกรอบบริบททางการสอนตามแนวคิดของ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1977: Cited in Khammanee, 2016) กล่าวว่าการศึกษาลิงใดก็ตาม โดยเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตจำเป็นต้องศึกษาหรือมองถึงบริบทของสิ่งนั้นด้วย เนื่องจากสิ่งต่างๆ ไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวเพียงลำพัง แต่อาศัย

อยู่ในสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อสิ่งนั้น เรียกว่า สิ่งแวดล้อมทางนิเวศวิทยา หรือ ecological environment ซึ่งจัดได้เป็นหลายระบบ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตในการศึกษาในบริบทที่ใกล้ชิดในการจัดการเรียนการสอนที่สุด คือ ระบบไมโคร โดยบริบทระดับไมโครเป็นบริบททางการสอนในระดับห้องเรียน คือบริบทของการสอนที่ใกล้ชิดผู้สอน-ผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่

1. **ผู้สอน** ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา ความสามารถในการสอน ความตั้งใจในการสอน เจตคติ ความรู้สึกต่อผู้เรียน สภาพจิตใจของผู้สอน แรงจูงใจในการสอน ความพร้อม บุคลิกลักษณะของผู้สอนซึ่งมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนและต่อพฤติกรรมการสอนของครู ส่งผลถึงกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. **ผู้เรียน** ประกอบด้วย ความสนใจ ความต้องการและความถนัดในการเรียน วิธีการเรียนรู้ แรงจูงใจในการเรียน ความพร้อมในการเรียน ลักษณะของผู้เรียน พฤติกรรมของผู้เรียน สภาพจิตใจของผู้เรียน เจตคติต่อการเรียนการสอน ความรู้สึกของผู้เรียนต่อผู้สอน ความสามารถของผู้เรียน ปัญหาของผู้เรียน

3. **การจัดการเรียนการสอน** หมายถึง วัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน สาร/เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน วิธีการ/กระบวนการที่ใช้ในการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอน

4. **สภาพแวดล้อม** คือ สภาพแวดล้อมในห้องเรียน ได้แก่ อุปกรณ์การเรียน สภาพแวดล้อมนอกห้องเรียนหรือสภาพแวดล้อมในโรงเรียนขณะที่มีการเรียนการสอนเกิดขึ้น

ในขณะที่การเรียนการสอนเกิดขึ้น บริบททั้ง 4 ด้าน จะร่วมกันส่งผลต่อการเรียนการสอนของผู้เรียนและครู

การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะนิสัยของการสืบสอบ (Habits of inquiry) และทักษะของการแสดงความคิดเห็น (Skills of expression) เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในสื่อ เพื่อการสื่อสาร เพื่อเปิดรับทักษะในการใช้สื่อต่างๆ สามารถวิเคราะห์สะท้อนคิดและสร้างสรรค์สื่ออย่างมีวิจารณญาณ ตระหนักในอิทธิพลของสื่อที่มีต่อความคิด ค่านิยม และสังคม สามารถระบุแหล่งที่มาของข้อความในสื่อ ตีความสารและคุณค่าที่ได้รับจากสื่อได้ เลือกสื่อที่เหมาะสม

เพื่อการติดต่อสื่อสารตามความต้องการของตนและกลุ่มเป้าหมาย และเป็นทั้งผู้รับและผู้ผลิตสื่อได้อย่างมีคุณภาพ (Buckingham, 2001; NAMLE, n.d.; Srampickal & Josoph, 2002; UNESCO, 2008) เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไปได้

ทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา นั้นสามารถสรุปได้เป็น 5 ทักษะย่อย (CML, n.d.; Hobbs, 2010; Ithaca College, 2008; NAMLE, n.d.; NCA, 1998; Ofcom, 2004; Biggins, n.d.) ประกอบด้วย การเข้าถึง คือ ความสามารถในการค้นพบและใช้งานสื่อและเครื่องมือทางเทคโนโลยี รับรู้และเข้าใจเนื้อหา ของสื่อ เข้าใจความหมายของคำศัพท์ สัญลักษณ์ เลือกคัดกรองข้อมูล ประเภทต่างๆ และแบ่งปันเผยแพร่สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้ การวิเคราะห์ คือ การทำความเข้าใจ สารจากการตีความเนื้อหาสื่อ ใช้การคิดวิจารณ์เพื่อวิเคราะห์คุณภาพ ความจริง ความเชื่อถือได้ และมุมมองของสาร ขณะที่พิจารณาผลลัพธ์ที่อาจจะเกิดขึ้นการสร้าง/ พัฒนาสื่อ คือ ความสามารถในการผลิตเนื้อหาที่ใช้สร้างสรรค์ โดย การเขียนบรรยาย ความคิด ด้วยการใช้อักษร ภาพ เสียง หรือภาพให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่ หลากหลายให้สอดคล้องกับเป้าหมาย กลุ่มผู้ชมผู้ฟัง และเทคนิคที่ใช้การสะท้อนคิด คือ ความรับผิดชอบต่อสังคมและทางจริยธรรมที่สะท้อนตัวตนและประสบการณ์ส่วนบุคคล พฤติกรรมการสื่อสาร และการปฏิบัติตนการปฏิบัติ คือ ความสามารถในการทำงาน รายบุคคลและการทำงานร่วมกับผู้อื่นในการแบ่งปันความรู้และแก้ปัญหาทั้งในครอบครัว และในสังคม

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียน ประถมศึกษา หมายถึง ข้อควรปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และ/หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ช่วยพัฒนานักเรียนในระดับประถมศึกษา ให้มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านสภาพแวดล้อม

การรู้เท่าทันสื่อ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการรู้จักและเข้าใจสื่อรูปแบบต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในด้านผู้แต่ง/ผู้สร้างสื่อ กลุ่มเป้าหมายที่รับสื่อ และวัตถุประสงค์ของสื่อ โดยต้องมีทักษะในการเข้าถึง (Access) การวิเคราะห์ (Analysis) การสร้าง/พัฒนาสื่อ (Create) การสะท้อนคิด (Reflection) และการปฏิบัติ (Take action)

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ การสอบถามความคิดเห็นของครูประถมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา และส่วนที่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การประชุมสนทนากลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาโดยแบ่งขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์เอกสารและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ระยะที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

โดยในแต่ละระยะการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ หลักสูตรสื่อศึกษา การรู้เท่าทันสื่อกับนักเรียน

ประถมศึกษา และพัฒนาการของเด็กระดับประถมศึกษาตามช่วงวัย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานและแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดข้อคำถามในการออกแบบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

2. บันทึกข้อมูลที่ได้ลงรายการเชิงสังเคราะห์ในลักษณะของการวิเคราะห์เนื้อหา
3. พัฒนาข้อมูลที่ได้เป็นรายการข้อคำถามในประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในประเด็นต่างๆ ตามที่กำหนดในกรอบแนวคิดการวิจัย โดยสร้างแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางการจัดโปรแกรมส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแบบมาตรฐานค่า 5 ระดับ
4. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างและนำแบบสอบถามที่ได้ไปตรวจสอบความตรงของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้เท่าทันสื่อ 3 คนตรวจสอบความเหมาะสมและความตรงของข้อคำถามรายข้อโดยให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนประเมินโดยใช้แบบสอบถามความสอดคล้องของข้อคำถามรายข้อ (IOC: Index of Congruence)
5. นำข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน ในประเด็นต่างๆ เช่น การใช้คำบางคำไม่สื่อความหมาย ข้อคำถามบางข้อมีความซ้ำซ้อนกัน เป็นต้น มาปรับปรุงเพื่อให้ข้อคำถามในแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน เพื่อดูความเหมาะสมของภาษาและข้อคำถาม จากนั้นปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์พร้อมนำไปเก็บข้อมูล

ระยะที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษามีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษาจำนวน 30 คน โดยทำการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive selection) ซึ่งเป็นครูที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 3 ปี สำเร็จการศึกษาในระดับ

ปริญาโท มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ และมีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อ (Media) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ โดยสังกัดในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดต่างๆ ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนโดยใช้ระยะเวลา 1 เดือนในการรวบรวมแบบสอบถามกลับคืน

2. นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความเหมาะสมของแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยหาค่าร้อยละและค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา (ฉบับร่าง) ในลักษณะเอกสาร โดยมีคำอธิบายรายการแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาแต่ละด้านเพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการทำการสนทนากลุ่ม ในการวิจัยระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนด (ร่าง) แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาและจัดการสนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนการสอนประถมศึกษา 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 3 คน มาร่วมพูดคุยให้ความคิดเห็น

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากจัดทำกรสนทนากลุ่มในการหาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

3. ผู้วิจัยนำ (ร่าง)แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษามาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและพัฒนาเป็นต้นแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

4. ผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาในลักษณะเอกสาร เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้และพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา
ศึกษาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยมีดังนี้

ด้านที่ 1 ผู้สอน ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ นักเรียนระดับประถมศึกษา มีทักษะการเรียนรู้เท่าทันสื่อ นั้น ผู้สอนจะต้องมีองค์ประกอบในด้านต่างๆ ประกอบด้วย

1.1) ด้านความรู้ จำนวน 28 ข้อแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลวิธีการสอน 3) ความรู้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ความรู้ในการเลือกและใช้สื่อ (media) และ 5) ความรู้ในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ

1.2) ด้านทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 23 ข้อ แบ่งออกเป็น 1) ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 ข้อ 2) ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 17 ข้อ 3) ทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ จำนวน 2 ข้อ

1.3) ด้านคุณลักษณะ/เจตคติ จำนวน 9 ข้อ แบ่งออกเป็น 1) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จำนวน 4 ข้อ 2) ด้านเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันสื่อ จำนวน 5 ข้อ

ด้านที่ 2 ผู้เรียน ในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนประถมศึกษาที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อนั้น บทบาทและคุณลักษณะที่สำคัญของผู้เรียนที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย

2.1) บทบาทของผู้เรียน จำนวน 23 ข้อ ได้แก่ 1. บทบาทในการเข้าถึง จำนวน 4 ข้อ 2. บทบาทในการวิเคราะห์ จำนวน 8 ข้อ 3. บทบาทในการสร้าง/พัฒนาสื่อ จำนวน 5 ข้อ 4. บทบาทในการสะท้อนคิด จำนวน 4 ข้อ 5. บทบาทในการปฏิบัติ จำนวน 2 ข้อ

2.2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่รู้เท่าทันสื่อ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งออกเป็น 2 ช่วงชั้น คือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญด้านต่างๆ ได้แก่

3.1) วัตถุประสงค์/เป้าหมาย/ลักษณะการจัดการเรียนการสอน จำนวน 8 ข้อ

3.2) ขอบเขตเนื้อหา ในด้านความรู้ ทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียน และคุณลักษณะและเจตคติ

3.3) วิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอน จำนวน 6 ข้อ

3.4) การประเมินการเรียนการสอน จำนวน 9 ข้อ แบ่งเป็นด้าน รูปแบบการวัดประเมินผล จำนวน 3 ข้อ และ ขอบเขตความรู้ ทักษะ เจตคติในการวัดประเมินผล จำนวน 6 ข้อ

ด้านที่ 4 สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญด้านต่างๆ จำนวน 15 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) บรรยากาศทางกายภาพ จำนวน 12 ข้อ และ 2) บรรยากาศทางจิตใจ จำนวน 3 ข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้สอน 2) ผู้เรียน 3) การจัดการเรียนการสอนและ 4) สภาพแวดล้อมโดยในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้สอน ผู้สอนควรมีความรู้ซึ่งประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเนื้อหารายวิชาหลักที่จะนำมาบูรณาการกับเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ มีความรู้ในการวางแผนหลักสูตรและเตรียมการสอนอย่างรอบคอบเป็นระบบ ที่สำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์การรู้เท่าทันสื่อ และองค์ประกอบสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ 5 ประการ ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ การวิเคราะห์สื่อ การสร้างสื่อ การสะท้อนและประเมิน และมโนทัศน์พื้นฐานในเรื่องสื่อศึกษา นอกจากนี้ในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลวิธีการสอน ควรมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกและใช้สื่อและเทคโนโลยี กลวิธีการจัดการเรียนการสอนต่างๆ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และทักษะการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน เช่น กลวิธีที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น การจัดการเรียนรู้ตามหลักทฤษฎีต่างๆ ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ เช่น ทฤษฎีคอนสตรัคติวิซึมเชิงสังคม (Social constructivism) การฝึกปฏิบัติการคิดวิเคราะห์วิพากษ์ (Critical analysis) และความรู้ในการผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ (Bazalgette, Parry & Potter, 2018) ความรู้ในการออกแบบการสอนเชิงรุก (Active teaching method) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่เอื้อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมตามวิถีพลเมืองประชาธิปไตยกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นมุมมองของตนและผู้อื่น เพื่อให้เกิดการสรุปประเด็นร่วมกันสำหรับความรู้ในการใช้สื่อ ความรู้สำคัญสำหรับผู้สอนคือ การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อการเชื่อมโยงสื่อเข้ากับจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

การทำให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สามารถเชื่อมโยงความรู้ในห้องเรียนกับการผลิตและบริโภคสื่อในชีวิตจริงได้ แนวทางสำคัญประการหนึ่งคือ การที่ครูมีความรู้ความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงผู้เรียนกับชุมชนและการปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หรือสร้างสื่อ โดยอาจเชื่อมโยงงานในชั้นเรียนกับบริบทที่ผู้เรียนอาจพบเจอสื่อในชีวิตจริง (Hobbs & Moore, 2013) นำวัฒนธรรมกระแสนิยมนอกห้องเรียนมาเป็นประเด็นสนทนาในชั้นเรียน เช่น รายการ

โทรทัศน์ ภาพยนตร์ นักดนตรี นักกีฬา และผู้มีชื่อเสียง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารและเกิดทักษะการคิดวิจารณ์อย่างเป็นต้น ซึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงคือ ความหลากหลายของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามขั้นพัฒนาการของเด็กในระดับประถมศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ทั้งนี้ นอกจากการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนยังจำเป็นต้องมีความรู้ในการใช้กลวิธีกระตุ้นและส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน เช่น กลวิธีการใช้คำถามหลัก และการถามแบบสืบสอบ เพื่อกระตุ้นความคิดของผู้เรียน (Scheibe & Rogow, 2012) กลวิธีในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเปรียบเทียบข้อมูลจากสื่อหลากหลายแหล่ง และพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล กลวิธีการส่งเสริมศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถสร้างงานเขียน เล่าเรื่อง หรือผลิตสื่อต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม เป็นต้น ความรู้ที่สำคัญอีกประการที่ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีเพื่อที่จะช่วยสร้างเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับผู้เรียนนั่นคือ ความรู้ในกลวิธีกระตุ้นและส่งเสริมทักษะพื้นฐานสำคัญ จำเป็นต่อการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ ทักษะการอ่านและเข้าใจความ ทักษะการพูด การดู และการฟัง หลักการใช้ภาษา การเขียน การคำนวณ การวิจัย การรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ ทักษะทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมตามระดับพัฒนาการ ซึ่งทักษะข้างต้นเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ในการบริโภคและผลิตสื่อได้อย่างสร้างสรรค์ตามความสามารถและความสนใจ

การเลือกใช้สื่อในการจัดการเรียนรู้ ครูควรมีความรู้ในการเลือกและใช้สื่อต่างๆ ที่อยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน เช่น ข่าวบทอ่าน ฯลฯ ตามระดับช่วงวัยของผู้เรียน โดยเลือกสื่อให้หลากหลายและเป็นสื่อที่มีคุณค่า สอดคล้องกับเป้าหมายและเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารนอกจากการเลือกใช้สื่อแล้ว ผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียน ซึ่งช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถจัดทำโครงการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ ที่สำคัญคือการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สร้างความไว้วางใจและนับถือต่อกัน และทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิด และยอมรับมุมมองที่แตกต่างของผู้อื่นซึ่งเป็นจุดเน้นสำคัญของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

1.2) ด้านทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งเป็นด้านหลักๆ ได้แก่ ทักษะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรมีความสามารถในการบูรณาการ การรู้เท่าทันสื่อในรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรและ/หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ขณะที่ในส่วนของทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนควรมีทักษะในการกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาและเข้าถึงแหล่งสารสนเทศที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนรู้วิธีพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งสารสนเทศเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอ่าน การอภิปราย การเขียนที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่หลากหลายให้นักเรียนทุกคนมีโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและถามคำถามเกี่ยวกับสื่อ และมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตสื่ออย่างสร้างสรรค์ในลักษณะ active users กระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณในสิ่งที่ค้นพบหรือผลิตขึ้นในชั้นเรียน ฝึกให้ใช้คำถามในการประเมินและวิเคราะห์สื่อที่ตนผลิตขึ้นกระตุ้นและส่งเสริมให้ตัดสินใจความคิดหรือการตีความโดยอยู่บนฐานของหลักฐานที่ชัดเจน ให้ผู้เรียนคิดและค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย กระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนคิดและปฏิบัติจริงในการรู้เท่าทันสื่อมากกว่าเพียงแค่การวิพากษ์วิจารณ์สื่อ สามารถจัดการเรียนการสอนร่วมกับเพื่อนครูในชั้นเรียน ซึ่งการสอนร่วมกับเพื่อนครูเป็นการสร้างแรงจูงใจและช่วยเพิ่มคุณภาพการสอนในลักษณะบูรณาการระหว่างรายวิชาโดยอาจจัดการสอนร่วมกันในบางชั่วโมง (Felini, 2014) และปรับบทบาทของตนจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ส่งเสริมทักษะที่สำคัญแก่ผู้เรียนสอดคล้องกับที่ Masterman (1989) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเรื่องสื่อ ครูไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ผู้เรียนจะเป็นผู้ค้นพบความรู้ด้วยตนเองโดยครูต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมบริการชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อในการปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อด้วยวิธีที่แปลกใหม่ และทำให้เกิดขึ้นเป็นกิจวัตรโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและช่วงวัยของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรที่จะใช้ตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสื่อแทนการใช้ตัวอย่าง แบบฝึกหัด หรือคำถามที่มีเนื้อหาทั่วไป โดยสอนเนื้อหาต่างๆ ผ่านสื่อที่หลากหลาย เพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับสื่อต่างๆ ใช้สื่อเพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะใหม่หรือทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมากกว่าเพียงแค่ใช้สื่อประกอบการสอนและ ในด้านทักษะการประเมินผลการเรียนรู้ ครูควรมีทักษะการประเมินทักษะการรู้เท่าทันสื่อซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาหรือทักษะอื่นๆ ด้วย

1.3) ด้านคุณลักษณะ/เจตคติ ครูผู้สอนควรมีความเปิดกว้างทางความคิดและเคารพนับถือความคิดเห็น และวัฒนธรรม ความแตกต่างของผู้อื่น การเคารพในการตีความสื่อที่แตกต่างไปตามมุมมองของผู้เรียนแต่ละคนที่อาจเห็นต่างจากผู้สอน มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การวางแผนและร่วมมือกันระหว่างเพื่อนครู รวมถึงครูบรรณารักษ์และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์อันดีและประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองของนักเรียนในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนและกลุ่มวิชาชีพเพื่อช่วยผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน การติดต่อสื่อสาร และการทำหน้าที่พลเมืองเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเข้าร่วมการพัฒนาวิชาชีพ (Professional development) เพื่อพัฒนาความรู้และสร้างแรงบันดาลใจในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ ในเรื่องการรู้เท่าทันสื่อ สอดคล้องกับที่ Gutiérrez & Tyner (2012) กล่าวว่า ผู้ใหญ่ที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น ครู และผู้ปกครอง จำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อด้วย นอกจากนี้สิ่งสำคัญคือ ครูควรมีแรงจูงใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อมีความชำนาญและมั่นใจในการผลิตและการใช้สื่อและสารสนเทศได้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน มีทัศนคติทางบวกต่อการบูรณาการสื่อเข้ากับการสอน เห็นคุณค่าของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ

จากคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับที่ Nupairoj (2016) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องระบบนิเวศของการรู้เท่าทันสื่อ: การศึกษาสื่อศึกษาแบบองค์รวม โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดการศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อในด้านต่าง ๆ - แบบองค์รวมในบริบทประเทศไทย ซึ่งด้านหนึ่งคือ ด้านของผู้สอน โดยใช้คำว่า facilitators หรือผู้อำนวยความสะดวก แทนคำว่า educators ซึ่งหมายถึงครูหรือนักการศึกษา เนื่องจากเป็นจัดการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บทบาทของครูจะกลายเป็นผู้ชี้แนะที่จะออกแบบและอำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และการอภิปรายมากกว่าการบรรยาย บทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกในการจัดการสอนเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อนั้น ควรทำความเข้าใจแนวคิดหลักของสื่อศึกษา หลักการจัดการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และวิธีการสอนแบบสืบสอบ รวมถึงการมีทักษะในการบูรณาการเชื่อมโยงระหว่างรายวิชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการการรู้เท่าทันสื่อกับวิชาต่างๆ ทั้งยังต้องเป็นผู้รู้เท่าทันสื่อทั้งในการสอนและในการปฏิบัติตน

ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อในกระบวนการเรียนรู้ และมีความเป็นกัลยาณมิตรในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการอภิปรายรวมถึงการมีคุณสมบัติของการเปิดกว้างทางความคิดอีกด้วย

2) ผู้เรียน ประกอบด้วย 2.1) ด้านบทบาทของผู้เรียน จำนวน 23 ข้อ แบ่งเป็นด้านหลักๆ ได้แก่ 1) บทบาทในการเข้าถึงทักษะการฟัง การอ่านจับใจความสำคัญ การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี การถามคำถาม การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศโดยใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การประยุกต์ใช้สารสนเทศเพื่อแก้ปัญหา 2) บทบาทในการวิเคราะห์ การวิเคราะห์รูปแบบของสาร การวิเคราะห์เป้าหมายของสื่อและกลุ่มผู้รับสาร การวิเคราะห์คุณภาพและความน่าเชื่อถือของสารที่มีรูปแบบที่ต่างกันไป 3) บทบาทในการสร้าง/พัฒนาสื่อการพูดการสนทนาการอธิบายประเด็นสำคัญการใช้ภาษา ภาพ การออกแบบกราฟิก และเสียงเพื่อสร้างสื่อการสร้างสื่อ/สารในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งจดหมาย รายงาน บทละคร เนื้อเพลง นวนิยาย สารคดี และงานเขียนอื่นๆ การสร้างสารเพื่อกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย 4) บทบาทในการสะท้อนคิด การระดมสมองและเสนอความคิดเห็นการสะท้อนความคิดเห็น และ 5) บทบาทในการปฏิบัติเข้าร่วมกลุ่ม/ชุมชน แบ่งปันและแสดงความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์เสนอความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงสิ่งต่างๆ การเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตนกับสถานการณ์ในชุมชน/สังคม ขณะที่ 2.2) ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่รู้เท่าทันสื่อในแต่ละระดับชั้น ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งในแต่ละระดับชั้นมีความแตกต่างกันออกไปตามพัฒนาการตามช่วงวัยของผู้เรียน แต่คุณลักษณะร่วมที่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาพึงมีเพื่อเป็นผู้เรียนที่รู้เท่าทันสื่อนั้นอยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบสำคัญของทักษะสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ 5 ประการ ได้แก่ การเข้าถึงการวิเคราะห์ การสร้าง/พัฒนาสื่อ การสะท้อนคิดและการปฏิบัติ โดยผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 3 จะเน้นทักษะในระดับการเข้าถึง การวิเคราะห์ และการสร้าง/พัฒนาสื่อ และเน้นภาระงานที่มีความซับซ้อนน้อยกว่า ขณะที่ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงประถมศึกษาปีที่ 6 จะมีคุณลักษณะและความสามารถที่พึงประสงค์ในแต่ละระดับชั้นได้ตั้งแต่ระดับการเข้าถึงไปถึงการปฏิบัติ แต่ความยากและความซับซ้อนของทักษะปฏิบัติจะยากแตกต่างไปตามลำดับชั้นที่สูงขึ้น (Moore & Bonilla, 2014; Ehling, 2016)

3) ด้านการจัดการเรียนการสอน แบ่งเป็น 3.1) วัตถุประสงค์/เป้าหมาย/ลักษณะการจัดการเรียนการสอน จำนวน 8 ข้อ 3.2) ขอบเขตเนื้อหา ในด้านความรู้ ทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียน และคุณลักษณะและเจตคติ 3.3) วิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอน จำนวน 6 ข้อ และ 3.4) การประเมินการเรียนการสอน จำนวน 9 ข้อ แบ่งเป็นด้าน รูปแบบการวัดประเมินผล จำนวน 3 ข้อ และ ขอบเขตความรู้ ทักษะ เจตคติในการวัดประเมินผล จำนวน 6 ข้อ โดยในด้านวัตถุประสงค์/เป้าหมาย/ลักษณะการจัดการเรียนการสอน การจัดการศึกษาเพื่อการรู้เท่าทันสื่อควรมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะนิสัยของการสืบสอบ และทักษะของการแสดงความคิดเห็น เน้นการพัฒนาการวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และการสนับสนุนให้ผู้เรียนผลิตสื่อที่มีคุณภาพ (Jolls, 2015) เพื่อช่วยให้เป็นผู้คิดอย่างมีวิจารณญาณ สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนบนฐานของการแก้ปัญหา มากกว่าการป้องกันผู้เรียนจากสื่อที่ไม่เหมาะสม โดยเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาต่างๆ และกระตุ้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะการรู้เท่าทันสื่อในบริบทอื่นๆ ใช้เนื้อหาวิชาอื่นๆ เป็นหลัก และสร้างเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อไปในเวลาเดียวกัน ในลักษณะผสมผสานข้ามรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร (Scheibe, 2004)

สำหรับขอบเขตเนื้อหาด้านความรู้ที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ได้แก่ ความตระหนักรู้เท่าทันสื่อในสื่อประเภทต่างๆ ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อในเพลง การรู้เท่าทันสื่อในวิดีโอเกม การรู้เท่าทันสื่อในรายการโทรทัศน์ การรู้เท่าทันสื่อในภาพยนตร์ และการรู้เท่าทันสื่อในอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์โทรศัพท์เคลื่อนที่ ความรู้ในเรื่องสิทธิเด็ก และสิทธิผู้บริโภคและความรู้ในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล ขณะที่ทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนประถมศึกษาได้แก่ ทักษะสำคัญ 5 ด้าน ประกอบด้วย ทักษะในการเข้าถึง ทักษะในการวิเคราะห์ ทักษะในการสร้าง/พัฒนาสื่อ ทักษะในการสะท้อนคิด และทักษะในการปฏิบัติด้านคุณลักษณะและเจตคติ ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ มีวินัยในการเข้าถึงและใช้สื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีดิจิทัล ใฝ่รู้ และตรวจสอบข้อมูลก่อนนำไปใช้สื่อสารและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม ติดตามข่าวสารและความเคลื่อนไหวของสังคมให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในกิจกรรมของชุมชนและด้านเจตคติได้แก่ เห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่นและสิ่งต่างๆ รอบตัว รู้เท่าทันอารมณ์ของตนและควบคุมตนเองได้เห็นถึงโทษหรือผลเสีย และ

ความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดจากการใช้สื่อออนไลน์เห็นคุณค่าของการใช้สื่อเป็นเครื่องมือเพื่อการเรียนรู้และตระหนักในอิทธิพลของสื่อที่มีผลต่อการจูงใจในการบริโภคและพฤติกรรม

วิธี/รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อในระดับประถมศึกษาประกอบด้วยวิธีสอนที่เน้นการสนทนาและการใช้คำถามกระตุ้นการคิด ได้แก่ การสอนด้วยวิธีการสนทนา และการสอนด้วยวิธีการสืบสอบ และรูปแบบการเรียนการสอนแบบที่เน้นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการการผลิตชิ้นงาน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผลิตภาพ (Production-based approach) (Minister of Education, 2013 อ้างถึงใน Hobbs & Tuzel, 2017) และการจัดการเรียนการสอนแบบโครงการ (Project-based learning) และการให้ความสำคัญกับความสามารถและความถนัดรายบุคคลและการทำงานแบบร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียน (Jolls, 2015)

ขณะที่การวัดประเมินด้านความรู้และทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สามารถประเมินในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ การประเมินแบบชั้นเรียนเป็นฐาน (Classroom-based assessment) ในลักษณะการประเมินชิ้นงานจากโครงการที่มอบหมายในรายวิชา ที่เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ การประเมินแบบ 360 องศา โดยครู เพื่อนร่วมชั้น ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง และ/หรือผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ การประเมินสมรรถนะการปฏิบัติงาน (Competency-based assessment) ในลักษณะรูบริค (Jolls, 2015) ซึ่งในการประเมินแต่ละรูปแบบ ครูผู้สอนควรเลือกให้เหมาะสมกับระดับชั้นที่สอน หากผู้เรียนอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น การประเมินแบบ 360 องศา อาจทำได้ยาก เนื่องจากผลการประเมินตนเองของผู้เรียนอาจไม่เที่ยงตรงเพียงพอ

4) ด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในระดับประถมศึกษาควรเป็นสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความตระหนักและเคารพในความหลากหลายของผู้เรียน ซึ่งผู้สอนมีบทบาทในการสร้างบรรยากาศของการเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มที่ นอกจากนี้การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือ และจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการรู้เท่าทันสื่อ

เนื่องจากเนื้อหาในสื่อที่เด็กรับรู้และบริโภคมีความแตกต่างหลากหลาย การให้เด็กเห็นคุณค่าของการเรียนรู้แบบร่วมมือและเคารพในความแตกต่างจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่อาจส่งผลต่อการสร้างเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อได้ นอกจากนี้ การสร้างวัฒนธรรมแห่งการสืบสอบในห้องเรียน โดยเน้นการกระตุ้นการตอบคำถามว่า “อย่างไร” หรือ “เพื่ออะไร” มากกว่าการถามคำถามเพียงแค่ว่า “อะไร” ยังช่วยกระตุ้นการคิดวิพากษ์ การคิดวิจารณ์ของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์เป้าหมายของสื่อ ประเมินคุณค่า และตัดสินใจที่จะบริโภคหรือไม่ได้ (Scheibe & Rogow 2012) ซึ่งจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศที่สร้างความรู้สึกริเริ่ม กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าถามคำถาม

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่แตกต่าง หลากหลาย มีส่วนสำคัญต่อการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียน ผู้สอนควรพิจารณาความเหมาะสมของการกล่าวถึงเนื้อหาที่อาจกระทบต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างของกลุ่มคน การแสดงความเคารพในขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และการปรับกลวิธีการสอนเมื่อจำเป็น เช่น ในกรณีที่วิธีการสื่อสารหรือเนื้อหาอาจไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของผู้เรียนบางกลุ่ม เป็นต้น การอธิบายหรือทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจชัดเจนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่คุ้นเคย และการให้ผู้เรียนได้สื่อสารด้วยวาจาและการเขียนด้วยภาษาถิ่นหรือภาษาที่ใช้ในชุมชนของตนเอง ล้วนเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองและเคารพในความแตกต่างของผู้อื่น นำไปสู่การยอมรับความแตกต่างซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานของการสร้างเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อต่อไป สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และวิเคราะห์วิพากษ์สื่ออย่างครบครัน ให้เหมือนกับการใช้ชีวิตประจำวันของเด็กที่ต้องพบเจอกับอุปกรณ์และสื่อต่างๆ รอบตัว ซึ่งเอื้อต่อการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารระหว่างบุคคล นอกจากอุปกรณ์ที่ครบครันแล้ว การที่ครูผู้สอนให้โอกาสผู้เรียนวิเคราะห์และสร้างสรรค์สื่อที่มีความหมายต่อตัวผู้เรียนทุกคน เช่น การใช้ข้อความในสื่อที่สะท้อนความสนใจของผู้เรียน ประสพการณ์ที่บ้าน และภูมิหลังทางวัฒนธรรม เป็นต้น ย่อมช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการรู้เท่าทันสื่อซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ในการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาที่ได้จากการวิจัยนี้ไปปรับใช้ ควรศึกษาบริบทของสถานศึกษาและบริบทโดยรอบ เช่น ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น และปรับใช้ให้เหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิผลสูงสุด
2. การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษาตามแนวทางที่กำหนด สามารถปรับเหมาะตามความเหมาะสมของลักษณะผู้เรียนในแต่ละบริบทได้ ขึ้นกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียน ความพร้อม และความสนใจ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้สื่อของผู้เรียน เพื่อที่จะสามารถเลือกเน้นในส่วนใดส่วนหนึ่งเป็นสำคัญได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อสำหรับนักเรียนประถมศึกษา
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อหรือหลักสูตรสื่อศึกษาในระดับประถมศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนพัฒนาอาจารย์ใหม่ กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

- Bazalgette, C., Parry, B. & Potter, J. (2018). **Creative, cultural and critical: Media literacy theory in the primary classroom**. Retrieved 27 August 2018, from https://www.researchgate.net/profile/Cary_Bazalgette/publication/265002368_Creative_Cultural_and_Critical_Media_Literacy_Theory_in_the_Primary_Classroom/links/551418760cf23203199cd899/Creative-Cultural-and-Critical-Media-Literacy-Theory-in-the-Primary-Classroom.pdf.

- Biggins, O. (n.d.). Media and information literacy. (In Thai). **Suthiparithat Journal**, 147-161. Retrieved 20 December 2017, from <http://www.dpu.ac.th/dpurc/assets/uploads/magazine/fbthw2uccf4gokk.pdf>.
- Board of Department of Children and Youth. (2017). **National Child and Youth Development Plan (Second Edition), B.E. 2560-2564 (Draft)**. (In Thai). Retrieved 3 January 2018, from dcy.go.th/webnew/main/news_view.php?id=1492&type=12
- Buckingham, D. (2001). **Media education: A global strategy for development. Policy paper prepared for UNESCO, sector of communication and information**. Retrieved 5 May 2018, from <http://www.unesco.ru/rus/pages/bythemes/stasya27012005130611.php>.
- Buckingham, D. (2003). **Media education: Literacy, learning and contemporary culture**. Cambridge: Polity.
- Center For Media Literacy (n.d.). **What is media literacy? A definition...and more**. Retrieved 12 April 2018, from <http://www.medialit.org/reading-room/what-media-literacy-definitionand-more>.
- Ehling, L.L. (2016). Roadmap to success: a K-5 media curriculum. **Culminating Projects in Information Media Paper 5**. Retrieved 10 February 2018, from https://repository.stcloudstate.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.co.th/&httpsredir=1&article=1007&context=im_etds
- Felini, D. (2014). Quality media literacy education. A tool for teachers and teacher educators of italian elementary schools. **Journal of Media Literacy Education**, 6(1), 28-43.
- Gutiérrez, A. & Tyner, K. (2012). **Media education, Media literacy and digital competence**. Retrieved 10 February 2018, from <https://www.revistacomunicar.com/pdf/preprint/38/En-03-PRE-13396.pdf>
- Hobb, R. (2010). **Digital and media literacy: A plan of action**. Retrieved 15 May 2018, from https://www.knightfoundation.org/media/uploads/publication_

- pdfs/ Digital_and_Media_Literacy_A_Plan_of_Action.pdf
- Hobbs, R. & Moore, D.C. (2013). **Discovering Media literacy: Teaching digital media and popular culture in elementary school**. Thousand Oaks, CA :Corwin.
- Hobbs, R. & Tuzel, S. (2017). Teacher motivations for digital and media literacy: An examination of Turkish educators. **British Journal of Educational Technology**, 48(1), 7-22.
- Internet Foundation for The Development of Thailand. (n.d.). **ICT Literacy**. (In Thai). Retrieved 3 January 2018, from http://inetfoundation.or.th/ichappy/download/learn/pdf/1.ICT_Book1.pdf.
- Jolls, T. (2015). The New curricula: How media literacy education transforms teaching and learning. **Journal of Media Literacy Education**, 7(1), 65 -71.
- Khammanee, T. (2016). **Teaching pedagogy: Knowledge for organizing effective learning process**. (In Thai). 20th ed. Bangkok : Chulalongkorn University Printing House.
- Martens, H. (2010). Evaluating Media Literacy Education: Concepts, Theories and Future Directions. **Journal of Media Literacy Education**, 2(1), 1 – 22.
- Masterman, L. (1989). **Media awareness education: Eighteen basic principles**. Retrieved 12 April 2018, from <http://medialit.org/reading-room/media-awareness-education-eighteen-basic-principles>
- Masterman, L. (1993). The Media education revolution. **Canadian Journal of Educational Communication**, 2(1), 5-14.
- Moore, D.C. & Bonilla, E. (2014). **Media literacy education and the common core state standards**. Retrieved 12 March 2018, from <https://nameboard.files.wordpress.com/2015/04/namlemleccssguide.pdf>
- National Association for Media Literacy Education (n.d.) **Media literacy defined**. Retrieved 12 March 2018, from <https://name.net/publications/media-literacy-definitions/>

- National Communication Association. (1998). **K-12 speaking, listening, and media literacy standards and competency statements**. Washington, D.C.: National Communication Association. Retrieved 12 April 2018, from <http://www.natcom.org/NCA/admin/index.asp?downloadid=119>.
- Nupairoj, N. (2016). The Ecosystem of media literacy: A holistic approach to media education. **Media Education Research Journal**. Retrieved 21 September 2018, from <https://www.revistacomunicar.com>
- Ofcom. (2004). **Ofcom's strategy and priorities for promoting media literacy A Summary**. Retrieved 12 March 2018, from https://www.ofcom.org.uk/__data/assets/pdf_file/0021/58206/plain_english.pdf
- Scheibe, C. & Rogow, F. (2012). **The Teacher's Guide to Media Literacy: Critical Thinking in a Multimedia World**. Retrieved 12 March 2018, from <http://dx.doi.org/10.4135/9781483387581.n5>
- Scheibe, C. (2004). **A Deeper sense of literacy: Curriculum-driven approaches to media literacy in the K-12 Classroom**. Retrieved 12 March 2018, from <https://doi.org/10.1177/0002764204267251>
- Scheibe, C.& Rogow, F. (2008). **Basic ways to integrate media literacy and critical thinking into any curriculum**. 3rd Ed..Retrieved 8 May 2018, from <https://www.projectlooksharp.org/12BasicWays.pdf>
- Strampickal, J. & Josoph, L. (2002). Media Education. Mmumbai. Beter Yourself Books: Strasburger, V. C., Wilson, B. J., & Jordan, A. B. (2009). Children, adolescents, and the media (2nd ed.). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.
- United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization. (2008). **Background paper: Teacher training curricula for media and information literacy**. Retrieved 30 May 2018, from http://portal.unesco.org/ci/en/ev.php-URL_ID=27068&URL_DO=DO_TOP_IC&URL_SECTION=201.html